

תצפיות בהאבסת שומר השקד לבקר (נערכו בביה"ס תיכון-חקלאי ע"ש כדורי, הר-תבור)

תכולת שומר השקד, %			
תקן בביקורת המספוא	בדיקה ב'	בדיקה א'	רכיבי המזון
4	3	4.2	חלבון כללי
23	10.8	11.1	תאית
8	13.1	15.5	אפר
12	16.0	14.0	מים

בגליל התחתון ובדרום הארץ (בסביבת גדרה) מקיימים שטחי מטע שקדים נרחבים. בשנתיים האחרונות הקימו המגדלים מכוני קילוף מרכזיים להסרת הקליפה הירוקה מהפרי, היא — „שומר השקד“.

שומר השקד היבש מכיל (לפי הטבלאות להר-כב מזונות וערכם המזין) 88% חומר יבש, 4% חלבון כללי, 11% תאית, 64% חמץ"ח. 1.3 ק"ג שווים ליחידת מזון אחת.

תכנון התצפית

בתצפית היו 3 קבוצות בקר: 5 פרות, 7 עגלות ו-5 עגלים וכמספרן 3 קבוצות ביקורת. תכנונו לאבוס 2.5—3 ק"ג שומר השקד במקום 2 ק"ג מ"מ במשך חודשיים ימים, ואחריהם לנסות שוב בחודשיים נוספים להחליף 3 ק"ג מ"מ ב-4—4.5 ק"ג שומר השקד. מסיבת מחסור בשומר השקד בוצע רק הטיפול הראשון. מנות המזון היומיות היו כדלהלן:

א. עגלים בתצפית — 2.5 ק"ג שומר שקד (הכמות המקסימלית שנאכלה, אולי בגלל גילם הצעיר ומנת מזון הגס גדושה יחסית) 3 ק"ג תערובת מ"מ, 1 ק"ג קש, 5 ק"ג תחמיץ דגן;

ביקורת — ללא שומר שקד, 5 ק"ג תערובת מ"מ, השאר כמו בתצפית.

ב. עגלות בתצפית — 3 ק"ג שומר שקד, 1 ק"ג תערובת מ"מ, 1 ק"ג קש, 7 ק"ג תחמיץ 1 ק"ג שחת. העגלות אכלו את שומר השקד ברצון והיו יכולות לאכול גם כמויות גדולות יותר.

ביקורת — במקום 3 ק"ג שומר שקד האבסנו 2 ק"ג תערובת מ"מ (סה"כ 3 ק"ג), מנת היתר כמו בתצפית.

בהתחלת העונה (באוגוסט) מכיל שומר השקד הטרי בין 60% ל-70% חומר יבש ובגמר העונה — 88%. אגודת „השקד“ מוכרת מוצר לוואי זה לשקד במכרו לסוחרים. אלה מייבשים וטוחנים את שומר השקד ומשווקים אותו טחון למכוני תערובת. בשנת 1972 היה המחיר לשומר השקד הטרי 100 ל"י הטונה. בשנת 1972 מכרה האגודה בין 2,000 ל-2,500 טונה. בעתיד צפויה עוד הגדלת הכמות.

הבקר אוכל את הקליפות ברצון. יומתי ותכ-ננתי עריכת תצפית מסודרת, מלווה בשקילות המזון והבקר בביה"ס כדורי. התכנית הוכנה בשי-תוף עם בנימין לב ומרכז הרפת בכדורי. לצערי, נדחה ביצוע התצפית מסיבות בריאות (תאונת דרכים שריתקה אותי למיטה) ואחרנו את המועד הנכון להתחיל בה. אני לא השגתי עוד יותר מ-4 טונות שומר השקד, שנמצאו עוד במכון שדמות דבורה, ובאלה היה מעורב עפר יותר מהרגיל. החומר אוחסן בסככה פתוחה וסבל גם מלחות (גשם). בכ"ז החלטנו לבצע את התצפית. התחלנו בה ב-8.12.72, והיא הסתיימה ב-8.2.73. בניכוי שבועיים הראשונים (תקופת ההסתגלות והמעבר) נמשכה התצפית 47 יום בלבד, זמן קצר למדי. לפי בדיקות המעבדה הכיל שומר השקד שעמד לרשותנו כמובא בטבלה להלן.

אצל הפרות שבתצפית לא נמצאה פחיתה בתנובת החלב (לפי הביקורת החודשית), אבל אחוז השומן ירד בקב' התצפית ב-0.26% ב- ממוצע.

בסיכום

(1) הבקר אוכל את שומר השקד ברצון בצור- רתו הגלמית;

(2) אפשר להחליף מ"מ בשומר השקד, בהת- אם לתוצאות הבדיקה המעבדתית לקביעת ערכו התזונתי הריאלי;

(3) הפרש מחיר יחידת מזון של שומר השקד בצורתו הגלמית, לעומת מזון מרוכז נע בין 15—25 אג' לטובת השומר;

(4) צריך לערוך תצפית נוספת לזמן ממושך יותר.

בנימין לב ואני מודים ליצחק פורת, מרכז רפת כדורי ולתלמידים עבור שיתופם המלא בביצוע התצפית יום יום ובזמן השקילות והסיכומים.

אליהו אסנהיים, מדריך אזורי לגידול בקר

ג. פרות בתצפית — מ"מ לפי תנובת החלב (1.0 יח"מ לייצור 2.5 ק"ג חלב) 2 ק"ג תערובת הוחלפו ע"י 3 ק"ג שומר שקד; יתר המנה: 2—2.5 יח"מ בתחמיץ, 1.5 ק"ג שחת, 1 ק"ג קש, מעט זון, ומעט סחיט ס"ס. בינואר ניתנה 1 יח"מ בשחת במקום הזון.

ביקורת — כל המנה כמו לפרות התצפית פרט להחלפת 3 ק"ג שומר שקד ב-2 ק"ג תערובת מ"מ.

רוב הפרות אכלו את שומר השקד ברצון והיו מוכנות גם לאכול כמות גדולה יותר, את המנה שקיבלו אכלו במלואה.

את העגלים והעגלות בתצפית ובביקורת שקלו בתחילת וגמר התצפית ופעם שלישית שקלו עם תום החודש הראשון, וחישבנו את המשקל הממוצע של כל בהמה וקבוצה.

התוצאות

העגלים והעגלות שבתצפית פיגרו בתוספת משקל יומי, בהשוואה לביקורת, ב-265 גרם וב-104 גרם, בהתאמה.

הערת העורך — אנו עומדים בפתח עונת „שומר השקד” ומצאתי לנכון לפרסם על התצפית, כדי לעודד השימוש בו, ולדעתי, בצורתו הטבעית הבלתי מעובדת. אנו עומדים במחסור של שחת השנה (ובכלל ברוב השנים), והשומר יכול למלא את מקומה במידה מסוימת.

יוזם התצפית מעיד בעצמו שהיא לא היתה מושלמת, שנעשתה בחומר לקוי ולא בעיתה, ואין להוציא מסקנות חפוזות. כדבריו, דרוש עוד מעקב יסודי בזמן ממושך יותר לקביעת ערכו המזין והכספי. בל נא נגזים בעניין זה לחיוב (בוודאי שלא נשלול את השימוש בו — להיפך) ונהיה זהירים מלנפח במחירו ללא הצדקה ותועלת יחסית ממזון זה. נזכור נא את ההתחלות בזמן להחדרה לשוק המזונות את הפת"ז, הסחיט ס"ס וה„מספל”, שפיתונו אז במחירים הזול והעלום במשך הזמן לשווה ערך של גרגרים. אם כן, מוטב להשתמש בגרגרים למיניהם — במידה ומצויים — כי אחרי ככלות הכל מוצרי הלוואי הנ"ל הם בכ"ז תחליפים.

ח.ע.